

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry pitää tärkeänä, että Suomi harjoittaa kunnianhimoista ja määrätietoista ilmastopolitiikkaa, sekä edistää veloitteitaan päästöjen hillitsemiseksi. Ilmastonmuutos uhkaa paitsi ympäristön, myös ihmisten hyvinvointia ja lisää terveyteen kohdistuvia riskejä. Samalla ilmastopolitiikan tulee kuitenkin olla myös oikeudenmukaista. Oikeudenmukainen ilmastopolitiikka on osallistavaa, huomioi ilmastotoimien sosiaaliset vaikutukset sekä varmistaa, että kaikki kansalaiset pidetään muutoksessa mukana ilman, että siitä aiheutuu kohtuutonta haittaa jollekin ryhmälle.

SOSTE kannattaakin vahvasti hallituksen esitystä lisätä oikeudenmukaisuusnäkökulma osaksi ilmastolakia. Oikeudenmukaisuuden huomioivalla ilmastopolitiikalla voidaan lisätä ilmastotoimien hyväksyttävyyttä sekä varmistaa, ettei harjoitettu ilmastopolitiikka vaikuta negatiivisesti esimerkiksi eriarvoisuuteen tai tuloeroihin.

Samalla SOSTE toivoo, että ministeriöissä tullaan turvaamaan riittävät resurssit oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi ja oikeudenmukaisuusnäkökulman kehittämiseksi. Sosiaalisesti kestävä ilmastopolitiikan suunnittelussa voidaan hyödyntää myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen osaamista ja kokemusta. SOSTE näkee tärkeänä osallisuuden vahvistamisen osana ilmastopolitiikkaa, ja järjestöjen kautta voidaankin osallistaa laajasti eri ryhmiä mukaan ilmastokeskusteluun.

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

-

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämismuutokset (5 §)

-

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

Suunnittelujärjestelmä toteuttaa lain ohjausvaikutusta ja siksi onkin keskeistä, millaiset kriteerit laki niille asettaa. SOSTEn mielestä ilmastolain tavoitteen oikeudenmukaisuudesta tulisi näkyä konkreettisemmin suunnittelujärjestelmässä.

Ilmastopolitiikka ja ilmastotoimet heijastuvat esimerkiksi työllisyyteen, tuloerkehitykseen, aluepolitiikkaan, osallisuuteen sekä eriarvoisuuden tunteeseen. Jotta lain tavoite edistää ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuutta toteutuisi riittävässä määrin, tulisi myös suunnittelujärjestelmässä olla voimakkaampi velvoite arvioida ilmastotoimien sosiaalisia vaikutuksia.

Tavoitteena on, että ilmastopolitiikkaa harjoitetaan niin sanotun oikeudenmukaisen siirtymän periaatteella, esimerkiksi Skotlannin mallia mukaillen. Sosiaalisten vaikutusten arviointi edellyttää kehittämistyötä, jotta löydetään ne mittarit, joilla ilmastopolitiikan sosiaalista oikeudenmukaisuutta voidaan mahdollisimman kattavasti arvioida. Tässä työssä voidaan hyödyntää esimerkiksi Suomen ilmastopaneelin osaamista koskien ilmastopolitiikan sosiaalisia vaikutuksia.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

Samoin kuin suunnittelujärjestelmässä, myös ilmastopolitiikan seurannassa tulisi tarkkailla, millaisia sosiaalisia vaikutuksia ilmastotoimilla on. Seuranta vaatii tuekseen selkeät ja helposti seurattavat mittarit, joiden avulla vaikutuksia voidaan seurata pitkällä aikavälillä. Konkreettinen keino edistää seurantaa olisi kirjata ilmastovuosikertomuksen sisältövaatimuksiksi arvio ilmastopolitiikan ja ilmastotoimien sosiaalisista vaikutuksista sekä arvio siitä, miten oikeudenmukaisena ilmastopolitiikka Suomessa koetaan.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

Suomen ilmastopaneelin työ ja sen riittävä resursointi on tärkeää, jotta ilmastopolitiikassa voidaan hyödyntää tieteellistä näkökulmaa. Eriyksen tärkeänä SOSTE pitää Suomen ilmastopaneelin eri tieteenaloja ja näkökulmia hyödyntäviä julkaisuja ja selvityksiä.

Muutoksenhaku (22 §)

SOSTE pitää tärkeänä, että muutoksenhakuprosessi ja mahdollisuus muutoksenhakuun luodaan niin, että eri yhteiskunnan toimijoilla on tarvittaessa siihen tosiasiallinen mahdollisuus. Ilmastopolitiikkaa koskeva keskustelu ja päätöksenteko sekä muutoksenhakuprosessit voivat olla vaikeasti hahmotettavia, ja siksi muutoksenhaun tueksi tarvitaan muun muassa selkeitä ohjeistuksia sekä helposti ymmärrettävää viestimistä tehdyistä ilmastopäätöksistä.

Esityksen vaikutukset

Ilmastopolitiikan läpileikkaavat vaikutukset yhteiskunnassa ovat merkittävät, sillä ilmastopolitiikka ja ilmastotoimet voivat vaikuttaa myös yhteiskunnallisiin jakolinjoihin, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen sekä eriarvoisuuden tunteeseen. Osa näistä näkökulmista nousee esiin myös Valtioneuvoston teettämässä ”Ilmastomuutos ja Suomen turvallisuus” – julkaisussa.

Koska ilmastonmuutos ja ilmastopolitiikka ovat laajasti politiikan ja yhteiskunnan eri osa-alueisiin vaikuttavia asioita, tulisi SOSTEn mielestä ilmastopolitiikassa ja sen vaikutusten arvioinnissa huomioida oikeudenmukaisuusnäkökulma mahdollisimman laajasti.

Muita huomioita

Rissanen Simo
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry